

2020-09-30

RS/542/2020

Anna Kråik Åström
Hälso- och sjukvårdspolitiska avdelningen
Tfn: 063-147622
E-post: anna.astrom@regionjh.se

Kulturdepartementet

ku.remissvar@regeringskansliet.se
majlis.nilsson@regeringskansliet.se

Svar på remiss Högre växel i minoritetspolitiken - Stärkt samordning och uppföljning SOU 2020:27

Dnr Ku2020/01170/CSM

Sammanfattning

Region Jämtland Härjedalen välkomnar möjligheten att få inkomma med synpunkter på Statens offentliga utredning, SOU 2020:27, om uppföljningen av minoritetspolitiken som har haft i uppdrag att analysera och föreslå hur ansvaret för samordning, utveckling och uppföljning av minoritetspolitiken ska organiseras.

Region Jämtland Härjedalen är positiva till att Kulturdepartementet fortsätter arbetet med att stärka och utveckla det minoritetspolitiska arbetet på flera nivåer, i syfte att leva upp till sina internationella åtaganden.

I vårt remissvar har vi tagit ställning till de konsekvenser utredningen kan antas få för vår verksamhet, liksom för det samiska folket. Region Jämtland Härjedalen har en samisk befolkning vars rättigheter vi värnar.

Region Jämtland Härjedalens synpunkter sammanfattas i följande punkter:

- Genomgående i utredningen används ”det samiska språket”. Detta blir missvisande. Region Jämtland Härjedalen vill poängtera att utredningen måste ta hänsyn till att det gäller fem samiska språk på svenska sidan av Saepmie och att det ska framgå tydligt i en statlig utredning.
- Region Jämtland Härjedalen bedömer i nuläget inte några problem för den egna regionen med att uppdraget för samordning och uppföljning flyttas från Länsstyrelsen i Stockholms län till Institutet för språk och folkminnen (Isof), men vill lyfta att övriga nordliga regioner ingår i samiskt förvaltningsområde. Dessa regioner ligger i Saepmies kärnområde som innehåller många samiska förvaltningskommuner och har därför ett stort ansvar för den samiska befolkningen.
- Region Jämtland Härjedalen ser positivt på att Sametinget ska ges större frihet att arbeta med det minoritetspolitiska uppdraget avseende samiska rättigheter och samiska språken. Regionen tolkar det som något positivt i förhållande till Urfolksdeklarationens artikel 3-5 som handlar om rätten till självbestämmande.

- Region Jämtland Härjedalen förordar att innebörden av skrivningen Isof ska ”ansvara för samordning och uppföljning” medan Sametinget ska ”bevaka frågor” leder till att Isofs uppdrag kan komma att ses som överordnande gentemot Sametingets uppdrag. Enligt förslag gällande Sametingets roll i minoritetspolitiken (8.4) behöver detta förtydligas alternativt omformuleras så att det är tydligt att det råder jämbördigt förhållande mellan de båda myndigheterna.
- Region Jämtland Härjedalen betonar särskilt att Sametinget ska behålla ett helhetsgrepp för de samiska förvaltningsområdena och förordar att Sametinget behåller ansvaret inklusive prövning och hantering av statsbidrag för de förvaltningsområden som har flera förvaltningsuppdrag, alltså för samiska, finska och/eller meänkieli.
När ett system för två bidrag som enklare möjliggör fördelningen av ansvar för de båda uppföljningsmyndigheterna finns på plats kan förvaltningsmyndigheter för finska och meänkieli flyttas till Isof.
- Region Jämtland Härjedalen noterar att utredningen inte tar hänsyn till att Sametinget ska hantera fem samiska språk som alla räknas som hotade språk enligt UNESCO, och förordar därför att Sametingets tjänstefördelning och kostnadsberäkning ses över ytterligare.
- Region Jämtland Härjedalen vill poängtera att den omvärldsbevakning som Isof och Sametinget ska göra ska komma förvaltningsmyndigheterna till godo parallellt med att regeringen får det underlaget.
- Region Jämtland Härjedalen välkomnar och ser mycket positivt att Isof och Sametinget ska bistå med rådgivning, metodstöd, utbildning och liknande stöd till myndigheter och andra aktörer. Det är också positivt att metodstödet utvecklas i dialog med företrädare för kommuner, regioner och statliga myndigheter för att vara relevant för dem.
- Region Jämtland Härjedalen vill betona vikten att rapporteringsstrukturen inte kan skilja sig allt för mycket åt mellan myndigheterna utan att *samverkan* bör råda mellan myndigheterna.
- Region Jämtland Härjedalen önskar ett förtydligande kring hur de föreslagna fyra delmålen i sin tur påverkar effektkedjan med indikatorer och eventuella nyckeltal för att kunna ta ställning till om delmål är att föredra före delområden.
- Region Jämtland Härjedalen ser mycket positivt på att indikatorerna ses över.
- Region Jämtland Härjedalen ser positivt på förslaget att regeringen ska utveckla och använda sig av minoritetspolitisk integrering. Region Jämtland Härjedalen önskar att den ska omfatta samtliga förvaltningsmyndigheter och inte endast gälla utvalda myndigheter.
- Region Jämtland Härjedalen välkomnar också förslaget att regeringen ger i uppdrag till någon aktör att utvärdera utfallet av den stora omställningen efter ett antal år enligt avsnitt 8.8.4.

Utredningens förslag:

Institutet för språk och folkminnen ska överta länsstyrelsens uppdrag (avsnitt 8.3.4) och Fördela statsbidrag (avsnitt 8.5.8)

Förslag: Uppdraget som central uppföljande och samordnande myndighet när det gäller de nationella minoriteterna judar, romer, sverigefinnar och tornedalingar samt de nationella minoritetsspråken finska, jiddisch, meänkieli och romani chib, ska flyttas från Länsstyrelsen i Stockholms län till Institutet för språk och folkminnen.

För att åstadkomma en ändamålsenlig och effektiv styrning av minoritetspolitiken, krävs det tydligare myndighetsstyrning från regeringen och sektorsövergripande samordning mellan myndigheter. Möjligheterna att inom länsstyrelsestrukturen åstadkomma den styrning som krävs bedömer utredningen som mycket begränsade, då de minoritetspolitiska frågorna även fortsättningsvis kommer att vara ett mindre, begränsat uppdrag, bland övriga uppdrag som Länsstyrelsen i Stockholm ansvarar för.

Region Jämtland Härjedalen ser positivt på utredningens uppfattning om att när synpunkter och kritik framförs från rättighetsbärarna om att nuvarande organisering av uppföljningsmyndigheten inte fungerar längre, ska den kritiken tas på allvar och leda till förändring.

Region Jämtland Härjedalen bedömer i nuläget inte några problem för den egna regionen med att uppdraget för samordning och uppföljning flyttas från Länsstyrelsen i Stockholms län till Isuf, men vill lyfta att övriga nordliga regioner ingår i samiskt förvaltningsområde. Dessa regioner ligger i Saepmies kärnområde som innehåller många samiska förvaltningskommuner och har därför ett stort ansvar för den samiska befolkningen

Enligt nuvarande ordning prövar Sametinget och Länsstyrelsen i Stockholms län frågor om det statsbidrag som förvaltningsmyndigheter erhåller för sina särskilda skyldigheter. Den myndighet som beslutar om statsbidraget till en viss kommun eller region är även mottagare av den kommunens eller regionens redovisning enligt förordning. Sametinget prövar frågor om statsbidrag till kommuner som ingår i samiskt förvaltningsområde, även om de ingår också i förvaltningsområdet för finska och meänkieli.

Utredningen föreslår att regeringen behöver ta fram ett system med två bidrag – ett för samiskt förvaltningsområde och ett för finska och meänkieli. Idag får de förvaltningsmyndigheter som har ansvar för flera förvaltningsområden ett tilläggsbidrag per minoritet som inte är lika stort som statsbidraget.

Utredningen föreslår att i avvaktan på att det finns ett system som hanterar två bidrag, ska Institutet för språk och folkminnen pröva frågor om statsbidrag till kommuner i förvaltningsområde för finska och meänkieli. Sametinget ska pröva frågor om statsbidrag till övriga kommuner och till Region Jämtland Härjedalen. Detta innebär att förvaltningsmyndigheter med flera uppdrag oavkortat flyttas till Isuf.

Region Jämtland Härjedalen vill betona vikten av att Sametinget behåller ansvar för och har ett helhetsgrepp om de samiska förvaltningsområdena. Detta med stöd både från skrivning i utredningen att om att Sametinget ska ges större frihet att arbeta med det minoritetspolitiska uppdraget avseende samiska rättigheter och samiska språket men också utifrån att Sametingets grundläggande arbetsuppgift är att verka för en levande samisk kultur.

Region Jämtland Härjedalen betonar särskilt att Sametinget ska behålla ett helhetsgrepp för de samiska förvaltningsområdena och förordar att Sametinget behåller ansvaret inklusive prövning och hantering av statsbidrag för de förvaltningsområden som har flera förvaltningsuppdrag, alltså för samiska, finska och/eller meänkieli.

När ett system för två bidrag som enklare möjliggör fördelningen av ansvar för de båda uppföljningsmyndigheterna finns på plats kan förvaltningsmyndigheter för finska och meänkieli flyttas till Isof.

Region Jämtland Härjedalen välkomnar också förslaget att regeringen ger i uppdrag till någon aktör att utvärdera utfallet av den stora omställningen efter ett antal år enligt avsnitt 8.8.4.

Sametingets roll inom minoritetspolitiken (avsnitt 8.4)

Förslag: Sametingets roll ska renodlas till att bevaka frågor som rör samiska rättigheter och samiska språkets utveckling inom minoritetspolitiken. Sametinget ska ges större frihet att arbeta med det minoritetspolitiska uppdraget avseende samiska rättigheter och samiska språket genom att ges möjlighet att självständigt rapportera om politiken och ge rekommendationer till regeringen.

Sametinget ska enligt sin instruktion följa, utvärdera och hålla regeringen informerad om utvecklingen inom minoritetspolitiken och tillämpningen av minoritetslagen när det gäller samer och samiska (se 2 § första stycket 2 instruktionen).

Denna skrivning ska ses i förhållande till skrivningen i avsnitt 8.5.2 som gäller att Isof ska ”ansvara för samordning och uppföljning”. Region Jämtland Härjedalen ser en risk med att Sametingets roll förminsкас gentemot Isof i ansvarsfrågan vad gäller det minoritetspolitiska uppdraget.

Region Jämtland Härjedalen ser positivt på att Sametinget ska ges större frihet att arbeta med det minoritetspolitiska uppdraget avseende samiska rättigheter och samiska språken. Regionen tolkar det som något positivt i förhållande till Urfolksdeklarationens artikel 3-5 som handlar om rätten till självbestämmande.

Övergripande syfte med uppdraget (avsnitt 8.5.2)

Detta avsnitt ska läsas i förhållande till avsnitt 8.4.

Förslag: Institutet för språk och folkminnen ska ansvara för samordning och uppföljning av de offentliga insatserna för de nationella minoriteterna judar, romer, sverigefinnar och tornedalingar samt de nationella minoritetsspråken finska, jiddisch, meänkieli och romani chib. Sametinget ska bevaka samiska rättigheter och samiska språkets utveckling inom minoritetspolitiken. Sametinget och Institutet för språk och folkminnen ska utifrån ett rättighetsperspektiv vara pådrivande, stödjande och samlande vid genomförandet av minoritetspolitiken. Myndigheterna ska även bidra till en strategisk, systematisk och långsiktig styrning av politiken och en integrering av de nationella minoriteternas rättigheter inom berörda sektorer.

Isofs uppdrag kan komma att ses som överordnande gentemot Sametingets uppdrag som förslaget är formulerat. Isof ska ansvara för samordning och uppföljning medan Sametinget ska bevaka samiska rättigheter och språkets utveckling. Det är viktigt att det är tydligt i båda myndigheternas uppföljningsuppdrag att det råder jämbördigt förhållande mellan dem.

Region Jämtland Härjedalen förordar att innebörden av skrivningen Isof ska "ansvara för samordning och uppföljning" medan Sametinget ska "bevaka frågor" leder till att Isofs uppdrag kan komma att ses som överordnande gentemot Sametingets uppdrag. Enligt föregående förslag gällande Sametingets roll i minoritetspolitiken (8.4) behöver detta förtydligas alternativt omformuleras så att det är tydligt att det råder jämbördigt förhållande mellan de båda myndigheterna.

Delområdena ersätts med delmål (avsnitt 8.2.1-8.2.2)

Minoritetspolitikens tre delområden diskriminering och utsatthet, inflytande och delaktighet samt språk och kulturell identitet utgör en central del av uppföljningssystemet. Utredningen har gjort bedömningen att delområdena inte är fullt ut ändamålsenliga. Därför föreslår utredningen att minoritetspolitikens nuvarande tre delområden ska ersättas med fyra delmål. Delmålen ska användas i styrning och uppföljning av minoritetspolitiken på nationell nivå, dvs i förhållandet mellan riksdag, regering och statliga myndigheter. Målen kan även ge vägledning för kommuner och regioner och de anger de slutliga effekter eller samhällsförändringar som det allmännas minoritetspolitiska insatser ytterst ska bidra till att förverkliga.

1. **Frihet från diskriminering och annan negativ särbehandling:** personer som tillhör en nationell minoritet ska i alla sammanhang kunna ge uttryck för sin kulturella identitet utan rädsla för att utsättas för diskriminering, hatbrott och andra former av negativ särbehandling.
2. **Inflytande och delaktighet:** de nationella minoriteterna ska ha förutsättningar och möjligheter att påverka det allmännas beslut i frågor som berör dem och att vara delaktiga på lika villkor som majoriteten i samhällslivet. Barn och unga som tillhör de nationella minoriteterna ska ha sådana möjligheter anpassade till sina förutsättningar.
3. **Kulturell identitet:** personer som tillhör de nationella minoriteterna ska ha möjlighet att tillägna sig, använda och utveckla sitt minoritetsspråk, bevara, utveckla och ha tillgång till sitt kulturarv samt i övrigt tillägna sig och utveckla sin kulturella identitet.
4. **Levande minoritetsspråk:** de nationella minoritetsspråken ska bevaras och utvecklas som levande språk i Sverige.

Region Jämtland Härjedalen önskar ett förtydligande kring hur de föreslagna fyra delmålen i sin tur påverkar effektkedjan med indikatorer och eventuella nyckeltal.

Minoritetspolitisk integrering (avsnitt 8.2.3)

Regeringen ska utveckla och använda sig av en särskild styrstrategi i sin myndighetsstyrning – minoritetspolitisk integrering. Strategin innebär att utvalda myndigheter vid behov ges i uppdrag att arbeta med att långsiktigt integrera ett minoritetsperspektiv i det ordinarie beslutsfattandet inom organisationen i syfte att bättre bidra till minoritetspolitikens mål. I strategin ska ingå att uppföljningsmyndigheterna tillhandahåller rådgivning och utvecklar metodstöd för arbetet med integrering.

Regeringen har i flera omgångar uttalat en ambition att de nationella minoriteternas rättigheter ska integreras i berörda sektorer. Senast under 2018 gjorde regeringen bedömningen att de nationella minoriteternas rättigheter bör vara en integrerad del av den offentliga verksamheten inom berörda sektorer (prop. 2017/18:199, s. 28).

Region Jämtland Härjedalen ser positivt på förslaget att regeringen ska utveckla och använda sig av minoritetspolitisk integrering. Region Jämtland Härjedalen önskar att den ska omfatta samtliga förvaltningsmyndigheter och inte endast gälla utvalda myndigheter. Den minoritetspolitiska integreringen bör i likhet med Jämställdhetsintegrering utgå från att ett minoritetspolitiskt perspektiv införlivas i allt beslutsfattande, på alla nivåer och i alla steg av processen, av de aktörer som normalt sett deltar i beslutsfattandet (skr. 2016/17:10).

Följa utvecklingen inom politiken och inom områden av betydelse för politiken (avsnitt 8.5.3-4)

Myndigheterna ska verka för att regeringen ska få tillgång till de utvärderingar och andra underlag som behövs för styrning och utveckling av minoritetspolitiken.

Region Jämtland Härjedalen delar utredningens bedömning om att Isof och Sametinget ska följa utvecklingen inom minoritetspolitiken och inom relevanta områden, nationellt och internationellt.

Region Jämtland Härjedalen vill också poängtera att denna omvärldsbevakning ska komma förvaltningsmyndigheterna till godo parallellt med att regeringen får det underlaget. Detta då en stor del av de samordnande tjänstemännen kontinuerligt lägger stor del av sin arbetstid på att omvärldsbevaka inom det minoritetspolitiska uppdraget.

Stöd till myndigheter och andra offentliga aktörer (avsnitt 8.5.7)

Region Jämtland Härjedalen välkomnar och ser mycket positivt på att Isof och Sametinget ska bistå med rådgivning, metodstöd, utbildning och liknande stöd till myndigheter och andra aktörer. Det är också positivt att metodstödet utvecklas i dialog med företrädare för kommuner, regioner och statliga myndigheter för att vara relevant för dem.

Regionen har genom åren saknat ett adekvat metodstöd för att strategiskt och metodiskt kunna införa det minoritetspolitiska perspektivet i sin verksamhet. Och när regionen efterfrågat råd och stöd från uppföljningsmyndigheterna har inget effektivt och ändamålsenligt stöd kunnat ges.

Utveckling av den periodiska uppföljningen (avsnitt 8.5.11) och Samverkan mellan Sametinget och Institutet för språk och folkminnen (avsnitt 8.6)

Sametinget och Isof ska ges i uppdrag att var för sig utveckla en rapporteringsstruktur för den periodiska uppföljningen av politiken, med utgångspunkt i utredningens iakttagelser och bedömningar. I uppdraget ska ingå att se över och ompröva minoritetspolitikens indikatorsystem.

Region Jämtland Härjedalen ser mycket positivt att indikatorerna ses över. Dessa ska understödja arbetet i regionen och kunna vara användbara i det interna uppföljningssystemet. Att dessa också utvärderas med hänsyn till nya delmål kan komma att ge en god effektkedja. I utredningen nämns också att nyckeltal kopplade till indikatorerna ska tas fram i syfte att förvaltningsmyndigheterna får bra arbetsverktyg för sitt fortsatta arbete.

Uppföljningsmyndigheterna ska samverka med varandra inom ramen för det minoritetspolitiska uppdraget i syfte att åstadkomma enhetlighet och effektivitet i arbetet. Detta avsnitt ska läsas mot att Sametinget och Isof ska ges i uppdrag att var för sig utveckla en rapporteringsstruktur för den periodiska uppföljningen av politiken.

Region Jämtland Härjedalen vill betona vikten att rapporteringsstrukturen inte kan skilja sig allt för mycket åt mellan myndigheterna utan att samverkan bör råda mellan myndigheterna.

Konsekvenser för statens finanser (avsnitt 9.6.1-9.6.4)

Den totala kostnaden för samordning och uppföljning av minoritetspolitiken beräknas uppgå till 24,5 miljoner kronor per år.

För Sametinget förstärks uppdraget med 1 helårstjänst och blir totalt 3 helårstjänster. Detta medför en höjning av anslaget med 800 tkr från 2,2 mkr till 3 mkr.

Uppdraget med webbplatsen minoritet.se flyttas till Institutet för språk och folkminnen. Verksamhetsmedel motsvarande 400 000 kronor överförs därför från Sametinget till Isof. I övrigt tillförs inga ytterligare verksamhetsmedel till Sametinget.

Utredningen bedömer att Isof behöver minst 12 årsarbetskrafter för samordnings- och uppföljningsuppdraget. Tjänster motsvarande 5,3 årsarbetskrafter föreslås överföras från Länsstyrelsen i Stockholms län. Ytterligare 6,7 årsarbetskrafter behöver därutöver tillföras Institutet för språk och folkminnen.

Kostnaden för 12 helårstjänster beräknas uppgå till 15 mkr.

Institutet för språk och folkminnen kommer även att behöva verksamhetsmedel för uppdraget som är beräknade till 6,5 mkr (drift och övertagande av minoritet.se ingår i denna kostnad)

Totalt blir det 21,5 mkr.

Region Jämtland Härjedalen noterar att utredningen verkar utgå från att det ska vara tre helårstjänster per minoritet. Isof ska ansvara för fyra minoriteter och Sametinget ett urfolk/minoritet, och därmed delas tjänsterna lika emellan minoriteterna.

Region Jämtland Härjedalen noterar att utredningen inte tar hänsyn till att Sametinget ska hantera fem samiska språk som alla räknas som hotade språk enligt UNESCO och förordar därför att Sametingets tjänstefördelning och kostnadsberäkning ses över ytterligare.

REGION JÄMTLAND HÄRJEDALEN

Eva Hellstrand (C)
Regionstyrelsens ordförande

Hans Svensson
Regiondirektör